

SZENT ISTVÁN EGYETEM
Állatorvos-tudományi Kar

MAGYAR LOVAS SZÖVETSÉG

„LOVAS-TANÁR ÉS SZERVEZŐ”
szakirány felsőfokú továbbképzési szak

Válogatás
A FOGATTÖRTÉNELEMBŐL

Egyetemi jegyzet

LÁZÁR Vilmos – LÁZÁR Zoltán
Tizenháromszoros fogathajtó világbajnokok

Prof. Dr. FEHÉR Károly CSc.
c. egyetemi tanár
témavezető

MONDOK József
a Magyar Lovas Szövetség elnökségének tagja
a Fogathajtó Szakág elnöke

Domonyvölgy. 2008. Április 17.

**„A lótenyésztés által nyerni
és én szépen nyerni kívánok...”
(Gróf Széchenyi István,
Lovakrul, 1828.)**

**A magyar fogathajtók - Széchenyit követve
- az eddigi Európa és világbajnokságokon
63 érmet, köztük 31 aranyat nyertek!
Egész honi sportunkban párját ritkító,
világraszóló siker ez.**

A ló szeretete, hasznosítása és tenyésztése minden bizonnyal egyidős a civilizált emberiség történetével. A több mint hét évezredes közös múlt folyamán a ló és az ember – hol örömmel, hol szenvedéssel – mindig együtt vállalta az egymásra utalt közös életet.

A ló „hivatása” az utóbbi néhány évtizedben jelentősen megváltozott: a munkatársból, a harci vagy munkaeszközből egyre inkább a sporthoz, a szabadidő kulturált és egészséges eltöltéséhez alkalmas partnerré vált.

Eközben a lovasélet kétségtelenül megélénkült Magyarországon. Arra törekszünk, hogy a lovassportokat elsősorban az ifjúság, emellett minden korosztály széles tömegsportjává tegyük.

Ám a lovas-versenysportok jobbítása, színvonalának emelése – nyilván – változatlanul a munkálkodásunk középpontjában áll.

E feladatok teljesítésének alapja az ember és a ló örök barátsága!

**„Az ember és a ló meglehetősen
ismeretlen okok miatt
olyan barátságban tud lenni egymással,
mint semmilyen más állattal.
Az embernek imponál a ló.
Lehet, hogy a lónak is az ember?”
(Móricz Zsigmond)**

A kezdet kezdete: akkor törvényekkel védték a magyar lovat!

Az első háziállat kétséget kizáróan a kutya, amely vadásztársa lesz az embernek. Ennek időpontját a tudósok a Kr. e. 12000. évre teszik. Ezt követi a juh (Kr. e. 9000), a kecske (Kr. e. 8000), majd a szarvasmarha és a sertés háziiasítása Kr. e. 7000 körül. Mindez forradalmian új életlehetőséget biztosít az ember számára. Magasabb életszínvonalat, nagyobb biztonságot.

A ló háziiasítása csak a háziiasítás második hullámában, a Kr. e. 4. évezredben bizonyítható. Ezzel ismét hatalmas lépést tesz az ember előre. Nem az élelmezés biztonságában hoz újat a ló. A küllős kerék feltalálásával az eddig igazott szarvasmarha helyére a ló befogásával óriásivá nőnek a megtehető távolságok. A napi 50-60 km helyett 150-160 km-re is eljuthatott az ember. Ezzel indul meg a szárazföld benépesítése. A lovas harci kocsis pedig a kor félelmetes, legyőzhetetlen eszközévé válik.

„Az ember mindenkori legnemesebb hódítása a ló” – vallotta Georges-Louis Llleclerc de Buffon (1707-1788).

Reméljük, hogy a francia természetkutató vélekedésének igazsága a fogathajtás csodáinak bemutatásával is igazolódik.

A honfoglaló magyarok lovát **Hankó Béla** professzor (1886-1959) igen szemléletesen mutatta be: „Kis és száraz fejű, tüzes szemű, száraz csánkú, acélos inú, átlagosan csupán 140 cm marmagasságú állatok voltak. Azt is hozzá teszi, hogy istállót soha sem láttak, a hideget, a meleget igen jól tűrték.

A honfoglalás kori magyar ló legfőbb értéke, hogy a környező népek lovainál gyorsabb, keményebb, kitartóbb volt. Átlagos napi teljesítménye 50 km-re becsülhető, de a felderítő és biztosító egységek napi 120-150 km-t is megtettek.

A ló felbecsülhetetlenül fontos harci és egyedüli közlekedési eszköz volt. Ennek megfelelően az egész országban **magas szintű lótenyésztés folyt.**

A magyar lovat már a honfoglalás korában is fogatolták. A legeltető, nomád korban az asszonyok egy része, a kisgyermek és az aggok szekéren követték a nemzetségek mozgását; nyomukban a ménesek, a nyájak és a kutyák haladtak.

Az ősi magyar lovat a 12. Században nagyobb mérvű **idegen fajtabeütés nélkül tenyésztették**. Európa-szerte elismerték a kiváló tulajdonságait, ezért érthető, hogy legalább vásárlás útján szerezni kívántak belőle. A 10. század orosz krónikái már jelzik, hogy Magyarországról sok lovat vásároltak. **Taksony fejedelem** (931-972) a lókitelt vámokkal szabályozta, **I. (Szent) László II.** törvénykönyve (1077-ben), majd **Könyves Kálmán** törvénykönyve (1100 körül) **szigorú lókitelti tilalmat rendelt el**.

Hogy valóban a külföldiekkel szemben védték a lovat – ezt az igen fontos harci és közlekedési eszközt -, mi sem bizonyítja jobban, mint, hogy **országban belüli forgalmát, adás-vételét semmi sem korlátozta**. Mint a legbecsesebb értéket végrendeletben hagyatkozták, ajándékozták, a ló eltulajdonítását – ha úgy tetszik – a **lólopást pedig szigorú törvények büntették**.

Aligha túlzás azt állítani, hogy az ősi időkben minden – vagy legalább is sok minden – a lovak körül forgott.

Íme:

**„...lovakon szoktak járni, gondolkodni, álldogálni és beszélgetni”
(Regino apát)**

Hasonlóan idézi az ősi magyar ló korszakát **Nagyváthy János** is.

**„Eleink gyalog nem is tudtak járni,
szépapáink pedig a királyt is lóháton választották,
és lóháton tartották az országnak gyűlését.”**

A magyar fogatolási- és hajtási mód

A 16. századtól kezdve egyre jobban terjedt, mind többen vették igénybe a viszonylag kényelmes és gyors kocsit.

Az áruszállító szekerek nyeregből való hajtásával szemben a kocsiba fogott lovakat már rendszerint saroglyából vagy bakról hajtották. A nyeregből való hajtás – kivéve a négyes és hatos fogatolású udvari, főpapi és főúri díszhintókat, valamint a postafogatókat – megmaradt népi hajtásmódnak. Ez legtovább – a két világháború közötti időszakig – Debrecen környékén maradt fenn.

A két hajtásmód előnyeit és hátrányait sokáig vitatták a 19. század hajtói. **Széchenyi Dénes** személyes tapasztalatai szerint a nyeregből való hajtással a hajtó-kiképzésben és a hajtásban jobb eredményeket lehet elérni.

Egy régi mondás szerint az egy ló csak fél lovat, két ló egy lovat, három ló két lovat, négy ló négy lovat, míg öt ló szintén csak négy lovat jelent a fogatban. **Mindig a négyes fogatolási mód volt a legkedveltebb.**

„A lovak száma rangot ábrázolt nem vagyont.”
(Mikszáth Kálmán)

A négy-hat lovas fogat irányítása erőt és gyakorlatot igényelt. A jól összeválogatott fogatban **a nyerges** volt a legerősebb, **a gyeplős** a legtanulékonyabb és nem túlságosan erős szájú, könnyen forduló ló. A jó nyergestől és gyeplöstől **nem vált meg egykönnyen a gazda.**

Ezeket a fogatokat csak a felnőtt és jó erőben levő kocsis, az ún. **nagykocsis** tudta kézben tartani. Segítségül mellé állították a **kiskocsist**, aki a lovak gondozásánál, befogásánál és a rakodásnál segített.

„A fajtánkban lappangó született tehetségnek köszönhető,
hogyan annyi jó kocsisunk van.”
(Pettkó-Szandtner Tibor)

A magyar szártartás különbözik az angoltól. **Széchenyi Dénes** részben meg is találta ennek magyarázatát. A magyar hajtó alacsonyan ül a kocsin, szinte egyvonalban a lovak hátával. Így a tenyér alsó részén, a kisujj alatt kifutó szár kedvezően töri meg az erő vonalát ugyanúgy, mint a magas bakon ülő angol hajtónak a mutató- és a hüvelykujj között kifutó szára.

A magyar szártartásnak van azonban még egy oka, amely ugyancsak az erővonal kedvező megtöréséből adódik: **a magyar hajtó ugyanúgy tartja a szárat, mint a lovas**, akinek a keze szintén majd egyvonalban van a ló szájával.

A hagyományos magyar hajtóstílus éppen azokon a vidékeken alakult ki, ahol minden lóval foglalkozó ember lovagol is, **úgy tartja a hajtószárat, mintha lovon ülne.** A lovagolni nem tudó és képzetlen hajtók emiatt gyakran helytelen tartást vesznek fel. Ha azonban a szárat rendezni vagy valamiért rövidíteni kell, ösztönösen a helyes tartásra váltanak.

A primás és a zongorista

A nemzetközi versenyek tapasztalatai, a hajtóstílusok alapján az angol és a magyar hajtót egy hasonlással jellemezték.

Az angol hajtó olyan, mint egy tehetséges zongorista. Az előre, precízen megírt „kotta szerint” hajtja végre versenyfeladatait. **A magyar hajtót** a virtuóz primáshoz hasonlították. Ő az adott – sokszor váratlan – pillanatokban képes akár rögtönözni is. Bravúros megoldásokkal mindig megtalálja a megfelelő „hangot”.

Az összehasonlítás napjainkra már kissé talán idejét múlta. A mai kiélezett versenyeken nem szabad csupán primás módjára rögtönözni.

A világ élvonalában járó hajtóinkra a virtuozitás, a bravúr változatlanul jellemző. Ám ma már a fogatsport is a tudatos, szakszerű, következetes idomító munkára épül. Nem elég a zseniális készség, a magyaros bravúr, a félelmet nem ismerő bátorság. A tehetséget a fogatsportban is a szakszerűen, gondosan felépített, szervezett munkára alapozzák.

Az összhang kialakítása a lovassportok közül **a négyesfogathajtóknál a legnehezebb**. Itt hét élőlény – a hajtó, a két segédhajtó és a négy ló – munkáját, rezdüléseit kell összehangolni. Ha közülük csak egyiküknek van rossz napja, - akkor ...

Kocsi és Kocs

A ló és a kocsi a magyar ember lelkében ősidőktől összecsengő szépemlékű fogalom.

A „**kocsi**” a Komárom-Esztergom megyei **Kocs** községről kapta a nevét.

Mátyás király (1458-1490) idejében Kocs községben – a Budát Béccsel összekötő út mentén – élt ügyes mesteremberek alkották az Európa-szerte nagy népszerűségnek örvendő elmés és kitűnő „**kocsi szekeret**”, amelynek legnagyobb előnye a sebessége.

A kocsi **magyar eredetére utaló elnevezés** a legtöbb nyelvben megtalálható. A német Kutsche, az angol coach, a francia coche, az olasz cocchi, a spanyol coche egyaránt egy magyar község – Kocs – nevét idézi.

A kocsihoz tartozó esemény, hogy a Bécs-Buda között közlekedő első **kocsipostát Mátyás király indította útjára.**

A hajtósport kezdete...

A ma ismert és népszerű lovas-sportágak – a ló és az ember kapcsolata történetének tükrében – rendkívül fiatalok. Igaz, hogy már az ókori olimpiai játékokon is megjelent a kocsiverseny, majd a lóverseny. Az is tény, hogy a lovakkal történő labdajáték, a lovaspóló is igen ősi, keleti eredetű játék. A lovagi-torna is rendkívül népszerű a középkorban.

A mai lovassportok azonban mégis igen rövid múltra tekintenek vissza. **1864. április 15-én** a Royal Dublin Society, az írországi Dublinban rendez vadászlovak részére nyilvános magas- (high leap) és távolugró (wide leap) versenyt. Ez volt az első nyilvános díjugrató verseny, amely egyben a **modern lovassportok születésnapja.**

A hajtósport gyökerei távoli korokba nyúlnak vissza. Az i.e. 1300-as években íródott az első tréningutasítás. A leírást tartalmazó agyagtáblák 1931-ben Ankarától keletre kerültek napvilágra. **Kikkuli** írta le a lovak edzési módszerét. A tréning a lovak gyorsaságát és állóképességét kívánta növelni.

Az ókori görög, majd a római kocsiversenyekről ugyancsak sok emlék maradt ránk. **Magyarországon** az első kocsiversenyekről **Mátyás király** idejéből származik az első híradás.

A fogathajtáshoz a mai értelemben vett sportszemlélet azonban csak **a 19. században alakult ki.**

Ez a szemlélet Magyarországon – a kocsi szülőhazájában – is könnyen gyökeret vert. A kezdeti cél a nagy távolság rövid idő alatti megtétele volt. **Az eredmények,** különösen a távolságok, még ma is **meghökkenítőek.** **Széchenyi István** hajtási eredményeiről naplójában részletesen beszámol: az 50-70 km-es távokat általában 20 km-es óráátlaggal, tehát 3 perces kilométeridővel tette meg.

A mai értelemben vett fogatversenyek az első világháborút követő években alakultak ki. Ebben a sportágban azonban zömében úrhajtók és gazdák indultak. A katonai színeket és egyben a színvonalat a méneskar képviselte a bábolnai, mezőhegyesi ménesi és a méntelepi fogataival. A versenyzési kedv fenntartása céljából ez tette szükségessé, hogy a fogatversenyek indulóit más-más

kategóriákba osszák. A ménésintézetek fogatait, valamint az egyéb állami fogatokat külön bírálták el.

A két világháború közötti időben **nem volt kiforrott a versenykövetelmény.** A Magyar Lovassport Szövetség 1926-ban, majd 1937-ben kiadta ugyan versenyekre vonatkozó szabályzatait, ám ezek inkább az alapelveket szögezték le. A fő cél ekkor a minél nagyobb számú tenyészló kipróbálása volt.

A fogatverseny-kezdeménnyezések biztatóak voltak, ám hamarosan kiderült, hogy a helyes befogás, a fogatok stílusossága terén való nagyfokú tájékozatlanság. A magyar hajtásnak **Széchenyi Dénes** „Eszmék a lovaglás és kocsizás köréből” című munkáján kívül semmilyen írott szabálya, szakirodalma nem volt. E hiány készítette **Pettkó-Szandtner Tibort** a Szent György című lapban a magyar fogatolásról szóló cikksorozatának, majd az 1931-ben megjelent „**A magyar kocsizás**” című könyvének megírására. E könyv – bár a szerző a kortársaitól kapott ellenvéleményt is – egyedülálló, úttörő jellegű, forrásmunka értékű **kincse a magyar lovas szakirodalomnak.** A cikkeknek és a könyvnek köszönhetően a fogatok kiállítása mind stílusosabb és szebb lett.

A magyar fogatkultúra kialakulására különösen az évente megrendezett **Országos Mezőgazdasági Kiállítások** fogatbemutatói és versenyei hatottak buzdítóan.

Később „ledózerolták” a bemutató- és lovaspályát. Lassan-lassan elsorvad ez az egykoron népünnepély-számba menő, óriási tapasztalatcsere helyszínnek számító, kiváló hangulatú kiállítás. Nagy kár érte!

...és a folytatás: magyarok a fogatvilág csúcsán

A fellendülő fogatsport élvonalába **a gyöngyösi, jászberényi méntelepek, a mezőhegyesi, a szilvásváradi ménesek** idős hajtói kerültek. A második világháború után **először 1960-ban indultak magyar fogatok** Aachenben. A bemutatkozás sikeres volt. Azóta az aacheni verseny mellett a Hamburgban rendezett Fogatderby évenkénti indulói lettek.

A Fogatderbyt a magyar hajtók közül elsőnek 1967-ben **Kádár László,** majd 1968-ban **Abonyi Imre** nyerte.

Az egyre több nemzetközi hajtóverseny **arra készítette a Nemzetközi Lovas Szövetséget, hogy a négyesfogathajtást hivatalos versenyágként fogadja el, és egységes szabályzatot készítsen.**

Az első hivatalos nemzetközi versenyt **Luzernben** rendezték (1970), **Abonyi Imre** győzelmével 1971 májusában.

EB-sikerek

Az első Európa bajnokságot az I. Vadászati Világkiállítás keretében, a Mezőgazdasági kiállítás területén – 1971-ben – Budapesten rendezték, hatalmas magyar sikerrel: az első három helyre a mieink hajtottak. A sportág első Európa-bajnoka **Abonyi Imre** és a **magyar csapat (Abonyi, Fülöp Sándor, Papp József)**.

A hat Európa-bajnokságon csupán egyszer fordult elő, hogy nem a magyarok nyerték az egyéni és a csapataranyérmet.

Bárdos György háromszor (Donaueschingen 1977, Haras du Pin 1979, Zug 1981) nyert egyéni EB-aranyérmet.

Abonyi Imre kétszer (Budapest 1971, Sopot 1975) volt EB első.

A magyar csapat ötször nyert Európabajnokságot.

A Fülöp herceg vezette Nemzetközi Lovas Szövetség az EB évében (1971) – lényegében a militari versenyek szabályai nyomán – kiadta új szabályzatát. A gyorsabb hajtást büntetőpontokkal sújtották. **Az új feltételek nem nekünk, sokkal inkább az angol és svájci fogatoknak kedveztek.**

Ilyen szabálykörnyezetben folytatódtak a nemzetközi versenyek, az Európa Bajnokságok és kezdődött meg számunkra a világbajnokságok sora.

Négyesfogat – világbajnokságok

Az első világbajnoki aranyérmünket **Fülöp Sándor** szerezte (1974. Freuenfeld).

Ez egy nagy magyar sikersorozat nyitánya volt!

1976, **Apeldoorn**: egyéni - (**Abonyi Imre**) és csapatarany (**Abonyi, Bárdos György, Fülöp**)

1978, **Kecskemét** egyéni - (**Bárdos**) és csapatarany (**Bárdos, Fülöp, Papp József**)

1980-ban **Windsorban Bárdos** a világbajnok, ám a csapatarany nem a miénk.

A nagy ellenfél, a holland **Tjeerd Velstra** ideje is eljött: 1982-ben Apeldoornban és 1986-ban Ascotban ő a világbajnok.

Készülődik már a másik holland **Ijsbrand Chardon** is... (később háromszoros egyéni- és ötszörös csapatvilágbajnok lesz).

1984, **Szilvásvárad**, bizonyára felülmúlhatatlan nagy hazai sikerrel. Az első öt helyen magyar hajtó. Egyéni - (**Juhász László**) és csapatarany (**Juhász, Bárdos, Fülöp**).

Még egy lényeges dolog a szépeplékű szilvásváradai vb-ről: **a világbajnokságon szereplő 185 külföldi ló közül 27 magyar származású volt...!**

Azután? Azután pontosan **20 szűk esztendő következett**. Mígnem...

2004, **Kecskemét**: egyéni - (**Lázár Zoltán**) és csapatarany (**Lázár, Kecskeméti László, Dobrovitz József**).

Összegezve: négy egyéni- és három csapataranyéremmel 1974-84 négyesfogathajtásunk **aranykora**. Húsz év múlva jönnek az újabb aranyak.

Hogyan tovább négyesfogathajtók? 2008 augusztusában világbajnokság Hollandiában.

Kiváló versenyzőkkel – köztük a világbajnok Lázár Zoltánnal és Dobrovitz Józseffel – javában folyik a felkészülés. Ígéretesek a fogatok.

Mi kell a sikerhez? Többek között: tehetség, szorgalom, szerencse. Az első kettő adott. A harmadik...?

Bizakodunk! Talán nem is kicsit.

Színre lépnek a kettesfogatok

A reprezentatívabb négyesfogatok mellett a kettesfogatversenyek háttérbe szorultak, és megrendezésükre is csak helyi kezdeményezésként került sor.

A kettesfogathajtásnak **hosszú évekig nem volt bajnoki rendszere**. Nemzetközi – még hozzá sikeres – szereplésre is csak 1978-ban került először sor Bécsben.

A kettesfogatok részére 1979-től rendezik rendszeresen a **Duna-Alpesi Kupát**, amelyen magyar fogatok is sikerrel vesznek részt.

A kisebb költséget igénylő, így nagyobb versenyzői gárdát érintő kettesfogatversenyek hivatalos, - a FEI által jóváhagyott - szabályok szerinti bajnoki kiírása sokáig váratott magára.

Végülis a kettesfogatok részére rendezett belföldi és nemzetközi versenyeket a négyesfogatoknál bevált számokból állították össze, és ezt fogadták el hivatalos versenyeken is.

Az első nemzetközi előbajnokság az 1983-ban és 1984-ben Olaszországban rendezett **Lancia Kupa** volt.

Az első világbajnokság helyszíne **Windsor**.

1987, **Riesenbeck**: az első nagy magyar siker: **Kecskeméti László** világbajnok

1989, **Balatonfenyves**: csapatvilágbajnoki győzelem (**Fehér Mihály, Lázár Vilmos, Szegedi Gábor**)

1997, **Riesenbeck**: világbajnok **Lázár Zoltán**

1999, **Kecskemét**: csúcson a mieink; egyéni - (**Lázár Vilmos**) és csapatarany (**Lázár Vilmos, Nyúl Zoltán, Lázár Zoltán**)

2003. **Yardy**: csapatarany (**Nyúl, Lázár V., Lázár Z.**)

2007. **Warka**: világbajnok **Lázár Zoltán**

Kettesfogathajtásban két világbajnokságot rendeztünk - eddig: **Balatonfenyves** 1989 és **Kecskemét** 1999.

A Nemzetközi Lovas Szövetség (FEI) felkérésére **2009-ben Magyarország ismét kettesfogathajtó világbajnokságot rendez!**

Nagy sportdiplomáciai siker ez. Ám a nemzetközi elismerés fogathajtó sportunknak, világszínvonalú versenyzőinknek szól.

A sikerkovácsok közül **Fintha Gábor** a mostani, valamint **Borka József** és **Vácsi Ernő** a korábbi szövetségi kapitány a „Lovas-tanár és Szervező Szak”-on előadásokat tart.

Fogathajtó zsenik

A magyar hajtósport – imént vázlatosan említett – sikerei a folyamatosságra, a nagy elődök tudására, tapasztalataira épül.

A könnyű szügyhámra és a könnyű kocsiira épülő magyar fogatolási módot mintegy háromnegyed századdal ezelőtt **Pettkó-Szandtner Tibor** ismertette meg (és el) a világgal.

Fogathajtóink a hatvanas évek elején jelentek meg először a nemzetközi versenyeken. Ekkor bontakozott ki a rangos versenyeket nyerő gyöngyösi **Kádár László** őstehetsége. Mestere volt a lónak, a szerszámozásnak. Visszafogottan, csendesen, egyenletes tempóban, elegánsan hajtott. Mesélik, hogy egyszer fogadásból harminc métert tolatott négyesfogattal, egy nyomon! Aki látott már fogatversenyt, az tudja, hogy mit jelent ez!

Kádár Lászlót **Abonyi Imre**, a másik hajtózseni követte. Ő más egyéniségű, más stílusú hajtó volt. Erős alkata, mély hangja révén nagy lendülettel, látványosan hajtott, tökéletesen uralta a négy lovat. Sok bravúrját emlegetik. Nagy szerencse, hogy ők ketten összetalálkoztak a lóval.

Stílusukat, a szárkezelés művészetét Kádár Lászlótól tanuló, tizenkét Európa- illetve világbajnokságot nyerő – ezzel Guinness rekorder – **Bárdos György**, a maiak közül pedig a hatszoros világbajnokunk, **Lázár Zoltán** ötvözte. A világon egyedül neki sikerült a kettes- és a négyesfogathajtók között egyéni világbajnoki címet nyerni.

Már évek óta a nagy elődök közé érkezett a fogatvilág kiemelkedő személyisége, hétszeres kettesfogathajtó világbajnokunk, **Lázár Zoltán**. A kettesek között mindenki által elismerve ő a „Hajtókirály” (bár kiválóságunk nagyon nem szereti, ha ezzel a „címmel” ruházzák fel).

Kecskeméti László első kettesfogathajtó világbajnokunk a négyesek között csapatvilágbajnok.

A ma is hajtó világbajnokunk a négyesek között **Juhász László** (egyéni- és csapatvilágbajnok), valamint **Dobrovitz József** (csapatvilágbajnok).

A kettesfogathajtók között **Nyúl Zoltán** háromszoros csapatvilágbajnoki cím és egyéni bronzérem, **Hódi Károly** pedig három ezüst és egy bronzérem tulajdonosa.

A külföldi fogathajtó világnagyságok

A külföldi négyesfogathajtó világbajnokok élére a két hollandot a négyszeres vb-győztes **Tjeerd Velstrát** a Nemzetközi Lovas Szövetség (FEI) Fogathajtó Szakág elnökét (2 egyéni és 2 csapat vb-aranyérem) és a nyolcszoros világbajnok **Ysbrand Chardont** (3 + 5) tesszük.

Kedves Barátunk 10-szer! győzött - a vb után – a világ legnagyobb fogatversenyén Aachenben.

Ma kétségkívül Ő a négyesfogathajtó „Király”.

A svéd **Tomas Eriksson** 4-szer (2+2),

a német **Michael Freund** ugyancsak 4-szer (1 + 3),

a belga **Félix-Marié Beasseur** 3-szor (2+1) volt egyéni, illetve csapatvilágbajnok.

Feltétlenül ide kívánczik, hogy a magyar fogathajtók nagy tisztelője és barátja **Prince Philip**, a Nemzetközi Lovas Szövetség elnöke 1980-ban Windsorban csapat-világbajnoki aranyérmet nyert.

A nagy öregek közül Fülöp herceg csapattársa, az elnyűhetetlen nagyon szimpatikus **George Bowman** kétszer (1974 és 1980), és az ugyancsak angol **John Miller** szintén kétszer (1972 és 1980) volt csapat-világbajnok.

Rég volt. Szép volt!

Hasznos és érdekes

A Magyar Lovassport Szövetség 1924-ben alakult és még ebben az évben belép az 1921-ben életre hívott Nemzetközi Lovas Szövetségbe (FEI).

A Szövetségben ma **457 tagdíjat fizető egyesületet** tartunk nyilván. Közülük a legtöbbet – 114-et – Pest megyében jegyzünk. Mellette még Győr-Moson-Sopron (38) és Bács-Kiskun megye (34) egyesülettel szerepel a képzeletbeli dobogón.

Az egyesületekben legtöbb – 373 – a díjugrató szervezetek száma. Őket a 168 fogathajtó szervezet követi.

8143 **igazolt versenyzőnk** van. Közülük 1856 aktív. A **díjugratók** száma kerekén 1336, a díjlovagló 239. A harmadik legnépesebb szakág a **fogathajtás** 226 fővel.

A bejelentett **sportlovak száma** 3919. Ez több mint duplája a tíz évvel korábbiaknak.

A fogatvilág tetején

ARANYÉRMESEINK

Négyesfogathajtó				Kettesfogathajtó Világ bajnokok	
Világ bajnokok		Európa bajnokok		Egyéni (5)	Csapat (4)
Egyéni (6)	Csapat (4)	Egyéni (5)	Csapat (5)		
Fülöp Sándor (1974 Frauenfeld)	Abonyi Imre, Bárdos György, Fülöp Sándor (1976 Apeldoorn)	Bárdos György (1977 Donaueschingen) (1979 Haras du Pin) (1981 Zug)	Abonyi Imre, Fülöp Sándor, Papp József, (1971 Budapest)	Kecskeméti László (1987 Riesenbeck)	Fehér Mihály, Lázár Vilmos, Szegedi Gábor, (1989 Balatonfenyves))
Abonyi Imre (1976 Apeldoorn)	Bárdos György, Fülöp Sándor, Papp József (1978 Kecskemét)	Abonyi Imre (1971 Budapest) (1975 Sopot)	Abonyi Imre, Bárdos György, Fülöp Sándor (1975 Sopot)	Lázár Zoltán (1997 Riesenbeck)	Lázár Vilmos, Lázár Zoltán, Nyúl Zoltán (1999 Kecskemét)
Bárdos György (1978 Kecskemét)	Juhász László, Bárdos György, Fülöp Sándor (1984 Szilvásvár)		Bárdos György, Muity Ferenc, Fülöp Sándor (1977 Donaueschingen)	Lázár Vilmos (1999 Kecskemét)	Lázár Vilmos, Nyúl Zoltán, Lázár Zoltán (2001 Riesenbeck)
Juhász László (1984 Szilvásvár)	Lázár Zoltán, Kecskeméti László, Dobrovitz József (2004 Kecskemét)		Bárdos György, Fülöp Sándor, Muity Ferenc (1979 Haras du Pin)	Lázár Vilmos (2001 Riesenbeck)	Nyúl Zoltán, Lázár Vilmos, Lázár Zoltán (2003 Jardy)
Lázár Zoltán (2004 Kecskemét)			Bárdos György, Muity Ferenc, Bálint Mihály (1981 Zug)	Lázár Vilmos (2007 Warka)	
Taczman Elek egyesfogathajtás (parasport) két egyéni világbajnoki aranyérem					

Fehér Károly (2007. szeptember 2.)

Hajdan volt híres „lóértő” lovasemberek (Messze nem a teljesség igényével!)

A lóhoz való szenvedélyes kötődés számos egészen kiváló lovasembert, kiemelkedő hajtót szült mind a **Wesselényiek, Jankovichok, Dóryek köréből,**

mind a Kallós Pisták, Cser Sándorok, Pere Marcik, Kupecz Mihályok csapatából.

Nevezetes hajtó volt a lovasnak is kivételes tehetségű és képzettségű idős báró **Wesselényi Miklós**, az árvízi hajós édesapja.

Híres hajtó volt **Jankovich Elemér**, a terezováci lipicai ménes gazdája.

Gróf Széchenyi István (szül: 1791, Bécs; meghalt: 1860, Döbling)

Az első főhajtás itt is az adományával az Országos Szécheni Könyvtárat, a Nemzeti Múzeumot megalapító gróf Széchenyi Ferenc fiát, a „legnagyobb magyar”, gróf Széchenyi Istvánt illeti. Katonai pályára készül, a Lichtenstein huszárok, majd a Merweld-ulánusok kötelékében szolgál. Kiváló lovas. A család pénzén remek lovak tulajdonosa, kiemelkedő futárteljesítményekkel tűnik ki.

Megírja és kiadja a lóversenyzés szabályait. **1828-ban** jelenteti meg - a ma is egy sor érvényes tanulsággal szolgáló - „**Lovakról**” c. könyvét.

„Ma már senki sem akar vesztés lenni semmivel sem, de még a’ lótenyésztésben sem.” Vagy: „Én a’ nyereséget teszem ki ingerül és jutalmul a’ lótenyésztők iparkodásának” – írja sok egyéb között a lovasok „Bibliájának” számító híres könyvében.

Báró ifj. Wesselényi Miklós (szül: 1796, Zsibó; meghalt: 1850, Pest)

A keményen nevelt gyermek bátor ifjúvá serdül. 1820 nyarán Debrecenben ismerkedik meg gróf Széchenyi Istvánnal. Mély barátság szövődik kettejük között.

1822-ben együtt utaznak Angliába. Wesselényi érdeklődése azonnal a lovak felé fordul Mindent alaposan meg akar ismerni.

Megírja „A régi híres ménesek” c. könyvét. **Nem minden tanulás nélkül való**, ahogy nem kíméli korának **szájhőseit**.

A lótenyésztéshez kiválóan értő, a lovaglásban, a hajtásban, a lovak használatában is a legjobbak közé tartozó férfiú rendkívül igényes volt a minőségi tenyésztéssel szemben.

Gróf Széchenyi Dénes (szül: 1828, Horpács; meghalt: 1892,)

A „legnagyobb magyar” bátyjának, gróf Széchenyi Lajosnak fia. Egészen kivételes érzékű és képességű lovas és hajtó volt.

1871-ben jelenik meg Pesten magyar nyelven „Adalékok a lovaglás tanításához” című, akkor korszakalkotó felfedezéseket tartalmazó könyve. 1872-ben ugyanezt a művet német nyelven Bécsben is kinyomtatták.

Könyve **két újdonságot** ír le. **Az egyik**, hogy a lovagolni kezdő ifjak a futószáron körben mozgó lovon labdát dobáljanak. Ezzel gyorsan, lazán tanulnak meg egyensúlyban ülni a lovon. **A másik**, hogy az akadály felett nem hátra kell hajolni - ahogy ezt eddig oktatták -, hanem előre.

A javaslatára megalakított Társaság rendezi a világ első nyilvános díjlovagló versenyt (Preisreiten), amely a modern lovassport indulásának egyik mérföldkövét jelenti.

A szakirodalom (Pl. a Lovas Nemzet) „**Mesterhármasként**” jellemzi a következő híres lovasembereket.

A tudományos lótenyésztés korszakát elveivel megalapozó, a magyar állami ménesek legkiválóbb lovait jó érzéssel és szakértelemmel kiválogató tenyésztő **Csekonics József**.

A kiegyezés után 1869-től a magyar lótenyésztést fejlődési pályára állító **Leveldi Kozma Ferenc**, akinek jelentős szerepe van abban, hogy a magyar lovak a világ élvonalába kerültek.

Harmadikként – az összeállításunkban többször idézett – **Pettkó-Szandtner Tibort** kell említeni. Ő nemzetközi eredményeivel és 1931-ben kiadott „**Magyar Kocsizás**” című könyvével átmentette a magyar kocsizás hagyományait és megalapozta korunk fogatsikereit. Bábolnai ménesparancsnokként formálta és világhírűvé emelte az arab állományt.

Gróf Sándor Móric, az ördöglovas (szül: 1805, Bajna; meghalt: 1878, Bécs)

A kiváló érzékű lovas és hajtó gróf Széchenyi Istvánt is támogatta a lóversenyzés ügyének meghonosításában. A lehetetlen határát súroló lovas bravúrjairól lett híres. Lépcsőn lovagolt le és fel. Lépcsőn hajtotta le négyesét a budai Várból. Átkelt lóval és négyesével az életveszélyesen zajló Dunán. Erkélyről ugratott le stb.

Világbajnok fogathajtóink „lólegendái”

(Tallózás a legjobbak között)

Abonyi Imre – Nicsevó (1963, szürke, ügető mén)

„Keményfejű különös ló. Csődör három kanca között, de ha munkába fogtam, elfelejtette nemét. Fogatom főszereplője különösen a maratonhajtásban jeleskedett.”

EB aranyérme 1971, 1975.

Bárdos György – Hetvenhármás (1970, szürke lipicai mén)

„Feltűnően akaratos, nehezen kezelhető, fedezésre mindig „kész” mén. Egy hasonló lovasra – rám – bízták. Ki-kit győz le? Ez volt kezdetben a küzdelem lényege az erős alkatú ló és a konok ember között. Ez később a lehetetlennek tűnő közös feladatok vállalására, a bizalomra, egyet akaró megoldásokra, világbajnoki aranyokra szellemült.”

Kemény, férfias szeretettel bíztunk egymásban!”

Aranyérmei: EB: 1977, 1979, 1981, VB: 1978, 1980.

Fülöp Sándor – Magiszter

„A velem szerzett lóhoz-érzés, lóhoz-értés segítségével tudtam később több lovammal a kátyút elkerülni. Erős szájú, kényelmes hátú, térnyerő mozgású, csúzigumi rugójú ló volt. Első lovas sikerélményemet Tőle kaptam.”

Muity Ferenc – Lepke

„Lepke-szárnyon, könnyed eleganciával mozgó, büszke tartású, irigyelt szépségű ló volt. Háromszoros magyar bajnokság, dobogó a világversenyeken, parádé az Európa-bajnokságokon. Sokszor vitte sikerre a négyeseimet.”

Lázár Zoltán – Bella /Kószáló/ (1985, sárga magyar félvér kanca)

Győzelmei: egyéni-arany és ezüstérem; csapatarany

„Ezerszámra szerezte a kellemes pillanatokot. Megbízható. A gyengébb társát felülmúlva teljesített. Nagy szívű ló volt – a szíve vitte el. Hozzá hasonló lóval nemigen találkoztam.”

Nyúl Zoltán – Dáma

„Szelíd, értelmes, figyelmes, biztos hámos, versenyeken okos, magabiztos. Bajnokok lettünk itthon. Kétszer nyertünk Duna-Alpesi Kupát. Dobogón álltunk a világbajnokságokon. Családi gyémánttá csiszolódott.”

Fehér Mihály – Gizi

„Kocsiban és nyereg alatt kitűnő mozgású biztos hámos. Itthon bajnokok lettünk. VB csapat-arany és ezüst mellett egyéni bronzérmét nyertünk. Nyugdíjba vonulása után hosszú ideig a család kedvence”.

Szegedi Gábor – Vidám

„A díj, a maraton- és az akadályhajtásban – ritkaság az ilyen – egyaránt kitűnő „háromnapos tetszetős mozgású, értelmes, kiváló ló.

Nyertünk Magyar Derbyt és bajnokságot. Két világbajnokságon nekünk is szól a himnusz.”

Lázár Vilmos – Mythos (1991 szürke lipicai kanca).

„Hozzám nőtt. Egygazdás ló volt.” A világ legjobb fogatlova. Velem hét, öcsémmel, Zoltánnal egy világbajnokságon játszott főszerepet. Elsősorban a ló idomítottságát bemutató díjhajtásban volt szinte verhetetlen. Három VB-n egymás után, zsinórban nyerte ezt a számot. „Fejből” ismerte az egyre nehezebb díjhajtó programot. Világszínvonalú teljesítményre volt képes az akadályhajtásban is. Mindent tud. Okossága lenyűgöző. Kötélidegzetű, fegyelmezett, kitűnően kezelhető, kemény, acélos szervezetű. A rakoncátlanabb társait nyugalmával kiválóan egészítette ki a fogatomban.

Mythosban a fajtájának értékmérő tulajdonságai és a fogatsport-szabta magasszintű követelmények ötvöződtek.

A Bábolna Takarmány legújabb terméke a „Világbajnok lótakarmánya” Mythos nevét viseli.

Dobrovitz József – Fecske

„Rendkívüli tehetség. Együttműködve fejlődünk. Jártuk a kettes- és a négyesversenyeket. Vele is nyertünk Magyar Derbyt, kétszer bajnokságot. Három világbajnokságon volt megbízható társam.”

(Összeállítás: Váczi Ernő „Fogathajtás” című könyve alapján.

FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

Bodó I. – Hecker V.: Lótenyésztők kézikönyve. Mezőgazdasági –Kiadó Ernst J. – Fehér D. – Ócsag I.: Magyar Lovaskönyv. Natura-Corvina, 1988

Fehér K.: Lovas Világkupa, 2007.

Horn P.: Állattenyésztés 1.

Molnár J.: Fogatlovak kiképzése, idomítása. Mezőgazdasági Kiadó, 2007.

Váczi E.: Fogathajtás. Mezőgazda Kiadó, 2004.